

jednu etapu badatelské práce, další se však právě nyní otevírá. Bohatá studnice poznatků a postřehů tohoto významného skladatele, teoretika,

publicisty, ale také sběratele a znalce (nejen) moravského hudebního a tanečního folkloru je totiž neustále inspirující.

Ondřej Volčák (*Ústav evropské etnologie, FF MU, Brno*)

**Daniela Stavělová – Therese Jill Buckland (eds.).
Folklore Revival Movements in Europe post 1950.
Shifting Contexts and Perspectives. Institute of
Ethnology of the CAS: Prague, 2018. 384 s.
ISBN 978-80-88081-22-7**

V říjnu 2017 uspořádal Etnologický ústav AV ČR ve spolupráci s Katedrou tance HAMU mezinárodní konferenci zaměřenou na taneční a hudební folklor, respektive folklorismus v Evropě po roce 1950. Samotná konference proběhla v rámci výzkumného projektu EÚ AV ČR *Tíha a beztíže folkloru: folklorní hnutí ve druhé polovině 20. století*. V návaznosti na tuto konferenci vznikla publikace, která poskytuje vhled do fenoménu folklorního revivalu v Evropě po roce 1950, tak jak se odrážel v tvorbě hudebních a zejména tanečních souborů. Ty v poválečném období různým způsobem zpracovávaly místní lidové hudebně taneční projevy nebo k nim odkazovaly prostřednictvím nové autorské tvorby hledající inspiraci ve skutečně nebo domněle autentických lidových tradicích.

Kniha je rozdělena do čtyř tematických celků. První oddíl (*Politicizing Folklore*) se zabývá folklorními hnutími v zemích bývalého socialistického blo-

ku, kterým je ostatně věnována více než polovina z třiačtyřiceti příspěvků celé knihy. Jak je všeobecně známo, ve východním bloku byl folklor podporován socialistickým zřízením, silně politizován a byly zde patrné tendence i do této zájmové umělecké činnosti vpravit prvky komunistické, respektive marxisticko-leninské ideologie. Jak ukazuje etnochoreolog Egil Bakka ve své stati o norském hnutí lidového tance v politické perspektivě, mělo norské folklorní hnutí podobnou politickou podporu, ovšem oproti socialistickým zemím v Norsku neexistovala úzká návaznost na jednu konkrétní politickou stranu. V příspěvcích v této části můžeme sledovat společné znaky provozování folkloru v socialistických státech. Kromě státní podpory, politizace i institucionalizace se folklorní uskutenčení příznačně stávala „vývozním artiklem“ kultury dané země. Výjimkou je příspěvek Iivi Zájedové, který se věnuje folklornímu hnutí uprchlíků z Estonska před sovětskou okupací

v letech 1944–1991 a návratu lidového tance zpět do vlasti po pádu železné opony a zaměřuje se zejména na exilové uchopení folkloru, nikoliv tedy na jeho politizaci.

Druhá část (*Czech Histories*) sdružuje české autory a věnuje se českému a moravskému folkloru a specifikům jeho provozování v socialistickém Československu. Etnograficky cenným je příspěvek Matěje Kratochvíla *Formal or Informal? Folk Music, Folklore Revival and Music Education*, který se věnuje procesu předávání folklorní tradice formalizovaným a institucionalizovaným systémem základních uměleckých škol. Miroslav Vaněk zase z pozice orálního historika představuje tehdejší dichotomii vnímání folklorního hnutí a uvažuje o tom, zda folklorní hnutí bylo „výstavní vitrinou“ socialistické kultury nebo malými ostrůvky svobody. Oba tyto příspěvky jsou díky rozhovorům s aktéry unikátní etnografickou a orálně historickou sondou do českého folklorního revivalu druhé poloviny 20. století.

Třetí část (*Folklore as Performance*) sdružuje příspěvky o performativním aspektu folkloru. Z celé části mě zaujaly zejména příspěvky Tvrtka Zebece *Folklore, Stage and Politics in the Croatian Context* a Gergany Panovy-Tekath *At the „Crossroads“: The Transformation of Dance Folklore into a Professional Stage Art in Bulgaria in the Second Half of the Twentieth Century*, které poskytují pohled na dané téma z insiderské perspektivy přímých účastníků a spolu-

tvůrců folklorní tvorby. Objevuje se zde společné téma komodifikace folklorních hnutí, kdy se amatérští tanečníci profesionalizují a z folklorních hnutí se stává „výkladní skříň“ kultury dané země zabezpečující možnost cestovat i do nesocialistického zahraničí.

Poslední část (*Shifting Orthodoxies*) zohledňuje více paradigmata, zabývá se proměnami náhledu na téma zkoumání folkloru a folklorismu i přístupy k otázkám autenticity a legitimacy myšlenek různých folklorních hnutí. Zde se naplno projevuje širší vybraných příspěvků – jejich záběr se pohybuje od etnografické práce Anežky Hrbáčkové o pražských setkáních příznivců folkloru s názvem *Folklorní mejdlo* až po teoretický článek Víta Zdrálka zabývající se metodami etnografického výzkumu.

Celkem třiatdvacet příspěvků zprostředkovává velmi dobře ucelený pohled na povahu i směřování celoevropského fenoménu folklorního revivalu napříč státy s odlišnou historií i přístupem k lidové hudební a taneční tvorbě, a především pak s odlišným poválečným vývojem a politickým systémem. Škála je v tomto případě široká, protože zahrnuje celou Evropu v její diverzitě a termíny folklorní hnutí, folklorismus, popřípadě revivalismus mají v různých zemích a v různých případech jiné konotace a mohou být chápány i interpretovány zcela odlišně. Už samotný termín „folklorní hnutí“ v sobě skrývá dichotomii: na jednu stranu může jít o aktivitu

propagovanou a podporovanou státem, na stranu druhou folklorní hnutí zjevně reprezentovala sdružení lidí, kteří neměli možnost provozovat jiné volnočasové aktivity. Skutečnost, že šlo o různorodá společenství, zároveň implikuje silnou rozmanitost skupiny a velkou pluralitou myšlení jejích členů, jejichž společným zájmem se stalo angažmá v hudebně tanečních folklorních aktivitách.

V rámci jednotlivých příspěvků se setkáváme s odlišnými přístupy ke zkoumání zájmu o folklor v období po druhé světové válce. Drtivá většina autorů se vztahuje k folkloru zpracovávanému tanečními soubory. Studium jejich projevů je tedy možná důležitější než hudba sama – však jak již říkal slavný kytarista a inovátor Les Paul: „Lidé poslouchají očima.“ Pouze některé příspěvky se zaměřují úžeji na hudební složku, například příspěvek od Lucie Uhlíkové o politických písních v českém folklorním hnutí padesátých let 20. století (*Politically Committed Songs: A Distinctive Product of the Czech Folk Revival Movement of the 1950s*), kde ukazuje proměnu repertoáru ve smyslu nahrazení původních lidových písní tzv. novou tvorbou, tj. uměle vytvořenými písněmi se socialistickou tematikou, nebo příspěvek Zdeňka Vejvody, který se věnuje důležitosti rozhlasového vysílání při utváření „vzorového“ zvuku folklorních skupin.

Svým rozsahem a šíří témat se jedná o publikaci určenou odborné veřejnosti se zájmem zaostřeným na specifika a vývoj poválečných folklorních hnutí v Evropě, etnografii, respektive antropologii hudby a tance, etnomuzikologii a zejména etnochoreologii. Právě díky velkému záběru kniha odhaluje podstatné rysy většiny evropských folklorních hnutí. Přes již zmíněný rozdíl provozování folkloru v kontextu odlišných politických systémů se de facto vždy jedná o identifikační hnutí různých menšin, které se snaží zpopularizovat, popřípadě zachránit tradice považované za národní či regionální kulturní dědictví (ať již jsou jakkoliv – slovy Duncana MacCannella „staged“, tj. inscenovány).

Publikaci charakterizuje velká šíře a různé pojetí příspěvků metodologicky vycházejících z různých oborů (klasická muzikologie, hudební antropologie, etnochoreologie), nechybí však ani kritické reflexe samotných metod výzkumu. Tento velký záběr lze brát jako největší přínos, ale potenciálně i jako nedostatek. Ač je možné v průběhu čtení mít pocit, že značně rozdílné texty spojuje „pouze“ téma folklorního hnutí v poválečné Evropě, jde o velice hodnotný a ucelený příspěvek k tématu a knihu lze považovat za důležitý referenční zdroj pro další bádání v oblasti lidového hudebně tanečního revivalu.

Oldřich Poděbradský (FHS UK, Praha)